

ALBERT GORZKOWSKI

Zbliżyć się, aby słuchać

(Koh 4, 17)

STUDIA • REWIZJE • GLOSZY BIBLIJNE

Zbliżyć się, aby słuchać

(Koh 4, 17)

STUDIA • REWIZJE • GŁOSY BIBLIJNE

*seria pod redakcją
Stanisława Śnieżewskiego*

Nr XIII

ALBERT GORZKOWSKI

Zbliżyć się, aby słuchać

(Koh 4, 17)

STUDIA • REWIZJE • GLOSZY BIBLIJNE

KRAKÓW

© Copyright by Albert Gorzkowski, 2021

🆔 <https://orcid.org/0000-0002-3991-3531>

✉ albert.gorzowski@uj.edu.pl

Recenzenci

prof. dr hab. Roman Mazurkiewicz

dr hab. Marcin Majewski

Opracowanie redakcyjne

Justyna Wójcik

Projekt okładki

Lesław Sławiński

ISBN 978-83-8138-425-4 (druk)

ISBN 978-83-8138-426-1 (on-line, pdf)

<https://doi.org/10.12797/9788381384261>

Na okładce wykorzystano zdjęcie autorstwa Altera Kacyznego (*Żyd uczy swojego wnuka czytać w towarzystwie babci*, Biała Podlaska, 1926), domena publiczna

Publikacja dofinansowana przez Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

Spis treści

I. <i>Nephalium sacrum philologorum</i> . Wprowadzenie do lektury	9
II. „Jakież to słowa wymieniacie między sobą w drodze?” (Łk 24, 17), czyli o problemach z humorem i ironią w księgach biblijnych	35
III. „Niech zaćmią się ich oczy, aby nie widzieli” (Ps 69, 24). Zagadnienie przemocy w Biblii	73
IV. „A ciało zawiesili na murach Bet-Szean” (1 Sm 31, 10). Problem samobójstwa w Starym Testamencie	137
V. „W Królestwie nie ma miejsca dla głupców”? Relektura przypowieści o nieuczciwym zarządcy (Łk 16, 1-13)	175
VI. „Milcz, takie jest moje postanowienie”. Problematyka milczenia w twórczości Abrahama Joshuy Heschela	225
VII. <i>Damnosa tarditas</i> . Ślady lektury Biblii w listach Francesca Petrarcki.....	251
VIII. O przykładaniu do nosa pachnącej gałązki, czyli nieporozumienia wokół „nieprzyzwoitości” biblijnych	271
IX. Czy (Jak) Adam i Ewa mieli umierać? Kontrowersje wokół (nie)śmiertelności w Księdze Rodzaju	279

X. Epilepsja, malaria czy migrena? „Oścień” (?) św. Pawła a egzegetyczne curiosa	289
XI. „Dobrze nam tu być” (Mk 9, 5; Mt 17, 4; Łk 9, 33). Mię- dzy składnią a intuicją.....	299
XII. Paradoks Epimenidesa, czyli o paru śladach biblijnych w <i>Adagiach</i> Erazma z Rotterdamu.....	305
Wykaz skrótów.....	317
Nota od autora	321
Bibliografia	323
Summary. „Draw near to listen” (Ecclesiastes 4, 17). Revi- sions – studies – biblical voices.....	359
Indeks osobowy	363

ὄνειδιζόμενός ποτ' ἐπὶ τῷ πονηροῖς συγγενέσθαι, „καὶ οἱ
ἱατροί,” φησί, „μετὰ τῶν νοσοῦντων εἰσίν, ἀλλ' οὐ πυρέττουσιν”.

*Kiedy zarzucono mi, że przebywa wśród złych ludzi, odparł, że
i lekarze, chociaż sami nie są chorzy, przebywają wśród chorych.*

(Diogenes Laertios, *Żywoty: Antystenes*, 6, 6)

οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

Nie potrzebują lekarza zdrowi, lecz ci, którzy się źle mają.

(Ewangelia św. Marka 2, 17)

θύοιμ' ἂν αὐτῷ μᾶλλον ἢ θυμούμενος.

πρὸς κέντρα λακτίζοιμ θνητὸς ὢν θεῷ.

Złóż mu ofiarę, przeciw ościeniowi.

Nie wierzgaj w gniewie, człowiek przeciw bogu.

(Eurypides, *Bakchantki*, 794-795)

σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

Trudno ci wierzgać przeciwko ościeniowi.

(Dzieje Apostolskie 26, 14)

Πρὸς Κρήτα κρητίζειν.

Mówić jak Kreteńczyk z Kreteńczykiem.

(Epimenides z Knossos (?); Erazm z Rotterdamu, *Adagia* I, 2, 29)

Κρήτες ἀεὶ ψευῆσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

Kreteńczycy – to wieczni kłamcy, złe bestie, brzuchy leniwe.

(BPozn)

(św. Paweł, List do Tytusa 1, 12)

Nadrzędną zasadą prezentowanych w książce studiów, rewizji i głos jest perspektywa antropologiczna. Jak pisze Albert Gorzkowski: „wysiętek filologiczny nie przyniesie prawdziwych owoców, jeśli zapomnimy o koniecznym ich odniesieniu do kwestii autentyczności, szczerego poszukiwania prawdy i poszanowania godności każdego człowieka – bez patyny niepotrzebnej wzniosłości, kamuflażu, pruderii i kamiennej powagi”. Pokora filologa w dociekaniu sensów tekstu biblijnego przejawia się również w jego otwartości na dialog i dyskusję z badaczami innych, często „pokrewnych” specjalności: z teologami, biblistami, historykami literatury, religioznawcami, filozofami, etnologami, ale także ze znawcami tzw. realiów świata Biblii: historii, geografii, architektury, muzyki, botaniki, zoologii... O otwartości Autora na wymienione tu dziedziny badań, a zatem również o jego wielorakich, nabywanych w ciągu kilku już dziesięcioleci kompetencjach, świadczy również bogata, licząca blisko pięćset pozycji wieloaspektowa bibliografia przedmiotu, sama w sobie będąca cennym materiałem dla adeptów i specjalistów badań nad Biblią i jej miejscem w kulturze.

z recenzji prof. dra hab. Romana Mazurkiewicza

Lektura całości zbioru ubogaca nie tylko intelektualnie. Książka napisana jest pięknym polskim językiem, przy użyciu bogatej frazeologii i z dbałością o dojrzałość językową. To wyjątkowa publikacja na polskim rynku – krytyczna, naukowo zobiektywizowana i traktująca tekst biblijny nie jako nie-naruszalny pomnik i narzędzie ewangelizacji, ale jako niezwykle bogaty i wielowymiarowy tekst literacki. Biblia zasługuje właśnie na takie poważne jej potraktowanie. Szerokie odczytanie autora, wyszukane słownictwo i sięganie także po publikacje „nieortodoksyjne” ze świata krytyków tradycji biblijnej czyni z książki dodatkowo lekturę prowokującą do dokonania wielu przemyśleń i odkryć tam, gdzie wydawałoby się, że nic nowego już nie usłyszymy.

z recenzji dra hab. Marcina Majewskiego

ISBN 978-83-8138-425-4

<https://akademicka.pl>